

OVERGREB OG OVERLEVELSE

Oskar Plougmand, psykolog og tidligere forstander og inspektør i det daværende Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorg, har skrevet en tankevækkende og foruroligende bog om børne- og ungdomsforsorgen dengang i 1960'erne, der som regel fremstilles som en lys tid i fremskridtets ånd. Selv var jeg i den første halvdel af 1960'erne ansat som socialrådgiver i samme direktorat og udstationeret på et statsungdomshjem for tidligt prostituerede unge piger.

Læsningen af bogen kalder tunge erindringer frem og genopfrisker ubesvarede spørgsmål. Hovedspørgsmålet er: Hvordan kunne det gå til, og hvorfor blev der ikke grebet ind.

Med sin store indsigt beskriver Plougmand de lukkede institutionsmiljøer med dårligt uddannet og undernormeret personale med alt for lange arbejdsdage. Forstanderen var som regel en lille konge både på institutionen og i det lokale samfund. I bogens mange, uundværlige citater forklarer tidligere anbragte, at institutionsmiljøet, volden, angsten og ydmygelsen har fulgt dem resten af livet.

Ulykkerne begyndte som regel inden anbringelsen. Det var før kommunalreformen af 1970, og landet var opdelt i 1400 kommuner, hvoraf mange var bittesmå. Vi var i Direktoratet 2 (to!) socialrådgivere, der skulle have tilsendt ofte hjælpeløst dårlige sagsakter fra børneværnene i små kommuner og derefter finde egnet anbringelsessted. De private foreninger, fx Kristelig forening for børneforsorg og den lige så kristelige Jysk Børneforsorg, havde fornuftigvis lov til at sige nej til at modtage et barn, som de ikke mente at de kunne magte. Derfor hobede vi de allermest medtagne og

En aktuel bog med beretninger, forklaringer og refleksioner om børneforsorgen i 1960'erne. Der blev slået i dette årti – af mennesker, der egentlig ville det godt.

Bogdata:

Oskar Plougmand: "Overgreb og overlevelse i børne(for)sorgen – noget af et tidsbillede".
Forlaget Dimon, 2006. 213 sider, 250 kr.

truede børn sammen på de statshjem, der havde modtagelsespligt.

Jeg husker endnu en fuldstændig op-hidset børneværnsformand fra en lille bornholmsk kommune. Han ville aldeles omgående have to 10-11-årige drenge anbragt på Bråskovgård, der dengang modtog de hårdeste kriminelle mellem 18 og 21 år. Jeg kunne ikke få børnenes "forbrydelse" ud af ham. Af de tilsendte akter fremgik det senere, at de havde forsøgt at gøre deres første seksuelle erfaringer i en grisesti tilhørende den enes fader. Højere var niveauet ikke dengang.

Svært for den tilsynsførende

Samtidig var det en kollektiv fikks idé fx at tage afvigende, vanrøgtede og måske kriminelle unge fra storbymiljøerne og anbringe dem på nedlagte herresæder, hvilket uundgåelig beslaglagde al deres energi og kreativitet for at forbedre den næste springtur. Det var endnu værre med de unge piger, som vi var pålagt, når de var bragt tilbage, at slæbe til kredslægen til gynækologisk undersøgelse for at undgå kønssygdomme. Selvfølgelig opfattede de det som en ren straffeforanstaltning. Tilføjes skal også, at disse anbragte unge var ildeset i de små, snævre lokalsamfund.

Og der blev slået i dette årti og slået hårdt. Raffinerede isolationsmetoder var også i brug. Det blev gjort af mennesker, der egentlig ville det godt. Antagelig har en hårfin, anspændt magtbalance mellem ansatte og anbragte op-pisket en angstfuld stemning, hvor alle har været lige bange. Dette blev så suppleret af autoritær ledermagt og dårlig uddannelse.

Den tilsynsførende psykolog havde det

svært. Han blev modtaget af et servilt, venligt personale, overdådigt beværtet og fyldt med udsagn om, hvor dygtigt det hele blev drevet. Der var dygtige tilsynsførende, der forsøgte at få kvalificerede samtaler med de anbragte, men tilsyn er svært. De, man skal udfritte, tør ikke tale, da de er bange for de følgende dages sanktioner. Det samme gælder også på nutidens institutioner, bl.a. på vore plejehjem. Man skal have "tilsynsøjne", der ser det unævnelige. Men hvad hjælper det, hvis ingen på højeste sted tør gribe ind.

Samtidig synes jeg, at det også bør anføres, at der dengang var grøde i luften. Progressive mennesker, der ville forandring, og forandring blev der. I 1964 fik vi også den bedste børneforsorgslov, som vi har haft. Direktoratets embedsmænd var lovens fædre. Den blev desværre forringet, da bistandsloven trådte i kraft i 1976.

Og i vore dage –

Når man har læst bogen, er det nemmest at trøste sig med, at de tider da heldigvis er forbi. Det er ingen løsning, og bogen bør anvendes til også at anlægge en kritisk synsvinkel på, hvad der sker i 2006.

Seniorforsker Anne Dorthe Hesthæk har netop dokumenteret, at der i en meget stor del af de kommunale fjernelsesager ikke er foretaget korrekt undersøgelse af børn og familie, som serviceloven hjemler, ligesom det står slet til med børnenes ret til at blive hørt.

Besyderligt er det også, at der – med de store udgifter, anbringelse uden for hjemmet medfører – foreligger så få kvalificerede undersøgelser af, hvordan det er gået tidligere anbragte børn. Senior-

forsker Mogens Nygaard Christoffersen offentliggjorde en sådan undersøgelse for en halv snes år siden. Den var lærerig, men en enlig svale. Er det, fordi der stadig er for meget at skjule? Der bliver også i dag fjernet børn, der aldrig skulle have været fjernet. Til gengæld forbliver børn i hjemmet, der for længst burde have haft hjælp – den aktuelle Tønder-sag in mente.

Vi har på ny et fattigdomsproblem i vort samfund, og ikke så få familier kommer ud i deroute og elendighed, der skulle afhjælpes i stedet for at fjerne børnene. Og der er en gruppe børn, som man skal være meget varsomme med at fjerne. Det drejer sig om de børn, der føler stort ansvar for en sindslidende eller misbrugende forælder. De tåler kun fjernelses, hvis man kan give dem sikkerhed for, at der er voksne, der overtager ansvaret for deres svage forældre. Gør man ikke det, påfører man dem kun lidelse.

Og til sidst – det moderne tilsyn. Fungerer det over for de ofte selvbestaltede socialpædagogiske kollektiver, som kommunerne tvinges til at anvende på grund af manglen på egnede institutionspladser, ikke mindst fortidens behandlingshjem, hvor der også i 1960'erne blev udført fornemt pædagogisk/psykologisk arbejde. De blev knækket ved forsørgens udlægning i 1980. Samme problemstilling kan rejses over for den private familiepleje.

Det er en vigtig og væsentlig bog. Jeg har kun et lille hjertesuk, og det er korrekturlæsningen. Bogen skulle meget gerne komme bredt ud, ikke mindst til de studerende. Ved næste oplag bør en række skønhedspletter fjernes.

Hanne Reintoft